

Desanka Savićević: Društvena i politička teorija i kritika u radovima Dimitrija Tucovića, Beograd 1972, izdal Institut za istoriju radničkog pokreta Srbije, zbirka Monografije 6, 191 s.

D. Savićević je svojo monografijo zasnovala kot prikaz teoretične interpretacije in anatomije Tucovićeve misli, in to v vsej kompleksnosti njegovega gledanja na svet, družbo, človeka ter nadaljnji revolucionarni razvoj Srbije, jugoslovanskih in drugih balkanskih dežel. To, po svoji zasnovi vsega spoštovanja vredno delo, je razdelila na tri glavna poglavja: Tucovićeve kritika imperializma, kolonializma in vojne (s. 11–71), Tucovićeve kritika družbenega in političnega razvoja Srbije v začetku dvajsetega stoletja (s. 71–143) ter Stranka srbskega proletariata in delovnih množic srbskega naroda (s. 145–178). Tem trem poglavjem so dodani Zaključek, povzetek v francoščini in register imen.

Avtorica sama je v uvodu povedala, da je njeno delo „teoretičnega in idejnega, ne pa zgodovinskega značaja.“ Menim, da je prav v tem glavna pomanjkljivost dela, ki te v mnogočem razočara. Avtorica je imela na razpolago doslej neznano ali vsaj nedostopno in neobjavljeno Tucovićevo korespondenco ter zapisnike glavne uprave srbske socialdemokratske stranke. Vendar iz vsega tega novega gradiva – da ne omenjam že doslej znanega – ni izluščila tistega, kar bi bila po vsej verjetnosti lahko. Predvsem menim, da avtorici ni uspelo pokazati specifičnosti Tucovićeve misli do vseh zgoraj naštetih vprašanj. Ob številnih citatih iz njegovih člankov (kar je pohvaliti le zato, ker so tako ponatisnjeni deli Tucovićevih člankov, med njimi tudi nekaj doslej neobjavljenih) njena sklepanja in interpretacija ne presegajo splošno znane slike, ki jo je še v času Tucovića ali malo kasneje podala marksistična znanost in publicistika. Pozna se, da avtorica ne pozna, ali pa pozna zelo površno, brez potrebne afinitete do historičnega razvoja, tedanjih konkretnih zgodovinskih dejstev v svetu in še posebej na Balkanu ter v mednarodnem delavskem gibanju. Vsi njeni sklepi temeljijo bolj na pavšalnih sodbah, ki jih povzema v glavnem po Leninu, ne pa na študiju konkretnega gradiva. Ob vsej nabrekli marksološki frazeologiji zbledijo same Tucovićeve misli, ki se bralcu prikažejo sicer res povsem marksističnoleninistične, toda ves pomen in originalnost Tucovića sta na ta način zabrisana. Ob vsem tem je razumljivo, da ne dobimo prave slike o razmerah na Balkanu, o tem, zakaj so bila stališča drugih balkanskih socialnih demokratov kdaj pa kdaj različna od Tucovićevih, v čem in zakaj je odstopal od linije npr. druge internacionale. Ponekod se to sicer vidi, vendar je povedano dostikrat naivno in bi bilo to težko znanstveno zagovarjati. Res škoda, da tako zanimiva in problemsko zastavljena tema ni obdelana bolje

Franc Rozman

Andrej Mitrović, Jugoslavija na konferenciji mira. 1919–1920. Beograd, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije 1969. VIII+278 str. 80.

Knjiga A. Mitrovića Jugoslavija na konferenciji mira je prva jugoslovanska monografija, ki obravnava delovanje jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Versailles. Delo je dokaj obširno, grajeno na bogatih virih jugoslovanskih arhivov, omejuje pa se zgolj na opisovanje politike jugoslovanske delegacije od njenega imenovanja, decembra 1918. leta, do razpusta, julija 1920. leta. Kratki uvod prikazuje novo večnacionalno državo, njene značilnosti, položaj v mednarodni politiki, pomen v povojni situaciji v jugovzhodni